

Федерации : дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.01 / Сафин Фаниль Масгутович. – Уфа, 2000. – 176 с.

9. Назаренко Є. В. Державно-правова реформа – шлях до правового прогресу / Є. В. Назаренко // Державно-правова реформа в Україні : матер. наук.-практ. конф. (Київ, лист. 1997 р.). – К. : Ін-т законодавства Верховної Ради України, 1997. – С. 87 – 91.

10. Ющик О. І. Правова реформа: загальне поняття, проблеми здійснення в Україні : [монографія] / О. І. Ющик. – К. : Ін-т законодавства Верховної Ради України, 1997. – 192 с.

11. Малишев Б. В. Правова реформа: поняття, ознаки, види / Б. В. Малишев // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2011. – № 3. – С. 19 – 23.

12. Малишев Б. В. Цілеспрямованість правової системи: теоретико-методологічне дослідження : автореф. дис. докт. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень» / Б. В. Малишев. – К., 2013. – 33 с.

**Студент 1-го курсу навчання
Рівненського відділення ННІ № 1
НАВС**

**Кривичун Вікторія Олександрівна
ПРАВОВА КУЛЬТУРА ТА ШЛЯХИ ЇЇ ФОРМУВАННЯ**

У житті людини завжди присутні цінності, що характеризують її спосіб життя та спонукають її до того чи іншого варіанта поведінки в суспільстві. Право як універсальний регулятор суспільних відносин є системою легітимних правил поведінки, що мають різні форми зовнішнього вираження та закріплення, рівень поваги до яких та уміння застосування правових знань на практиці свідчать про рівень правової культури суспільства загалом та окремої особи зокрема.

Правову культуру можна охарактеризувати як якісний стан правового життя суспільства, що відображається в наступному: досягнутому рівні правової діяльності; рівні досконалості правових актів; ступені правової свідомості та правового розвитку особистості; ступені свободи особистості й відповідальності держави та особи; рівні позитивного впливу права на суспільні відносини та їх упорядкування.

Особливістю правової культури є те, що вона являє собою не саме право, а комплекс уявлень певної спільноти людей про нього та його реалізацію. Тобто, правова культура є безпосереднім засобом правових відносин у яких визначається ступінь правової розвиненості особи, характер її правової діяльності і юридичної практики, рівень засвоєння суб'єктом правових норм та можливості об'єктивної оцінки й прогнозування подальшого розвитку суспільства та держави, характер участі у перетворенні правової дійсності, міру її правової активності, оволодіння культурою правового мислення.

Термін «Правова культура» в юридичній літературі з'явився відносно недавно, але за цей час про правову культуру написано багато наукових праць в яких об'єктом дослідження є правова культура як феномен суспільного життя, а предметом – теоретичні і практичні аспекти, зміст та формування правової культури [2, с. 353].

У науковій юридичній літературі існують різні підходи до розуміння правової культури. Наприклад, правова культура – це: особливе соціальне явище яке повинне сприйматися як правовий стан самої особистості так і певної групи людей (В.П. Сальніков); обумовлений соціальний, духовний, політичний та економічний якісний стан правового життя суспільства, що виражається в досягнутому рівні розвитку правової діяльності, юридичних актів, правової свідомості і в цілому рівня правового розвитку суб'єкта... (А.П. Семітко); система поглядів, оцінок, переконань, установок загально важливих соціальних цінностей, юридичних прав і обов'язків які формують позитивне ставлення до права, законності, правопорядку, забезпечують соціально значущі знання про правову сферу (Е.В. Аграновська).

В загальній теорії права правова культура визначається як система правових цінностей, що

відповідають рівню досягнутого суспільством правового прогресу й відображають у правовій формі стан свободи особи, інші соціальні цінності. Правова культура формує повагу до права та переконання в необхідності усвідомленого виконання його норм, забезпечує переконання в демократичності державної влади, її суспільному та соціальному значенні, можливості забезпечити та гарантувати суб'єктивні права [6].

Виходячи з усього вище наведеного можна сказати, що правова культура охоплює усі сфери життя і функціонує разом з нормами права, а також формами та джерелами права.

Для сутнісного осмислення правової культури в юридичній науці сформувалися такі підходи як: аксіологічний, що дає можливість правову культуру визначити як систему правових цінностей, створених для розвитку суспільства, які відображають передові досягнення юридичної діяльності; соціологічний – правова культура визначається як духовна цінність людини і суспільства; філософський, в межах якого правова культура визначається як певний історичний рівень розвитку суспільства, його творчих сил та здібностей; діяльнісний – згідно якого правова культура утворилася з допомогою різних видів діяльності [1].

Рівень правової культури визначається станом підсистем, що її утворюють, зокрема правовою культурою особистості та правовою культурою суспільства. В свою чергу правову культуру особистості складають такі елементи: знання і розуміння права, здатність особи тлумачити зміст норм права, визначати мету видання певного нормативно-правового акта, сферу його дії; повага особи до права, заснована на особистій переконаності в його ефективності як засобу регулювання суспільних відносин. Така повага повинна мати місце навіть у разі несхвалення людиною окремих правових приписів; звичка вчиняти свої дії відповідно до приписів правових норм; вміння особи використовувати у практичній діяльності правові знання, реалізовувати і захищати свої суб'єктивні права і законні інтереси, виконувати юридичні обов'язки; висока правова активність особи у сприянні реалізації правових приписів, розуміння нею необхідності протидіяти правопорушенням тощо.

Правова культура суспільства визначається рівнем правової свідомості громадян та посадових осіб, тобто, ступінь засвоєння ними цінності права, основних прав і свобод, правових процедур вирішення конфліктів; знання права, поваги до нього, переконаності в необхідності дотримуватися приписів правових норм. Суспільна правосвідомість визначається масовістю правомірної поведінки, рівнем правового виховання, масштабами і якістю юридичної освіти [4, с. 21-24].

Високому рівню правової культури суспільства повинно відповідати законодавство, яке характеризується науковою обґрунтованістю, демократичною і гуманістичною спрямованістю, справедливістю, відсутністю прогалин та внутрішніх суперечностей, нечітких або таких, що можуть двозначно тлумачитись, правових приписів, використанням оптимальних методів, способів регулювання правових відносин тощо. Наявність законів, які не мають правового характеру, застарілих норм, які порушують або обмежують права і свободи громадян, закріплюють свавілля держави, свідчать про низький рівень правової культури осіб, що здійснюють державну владу.

Особа, що має високий рівень правової культури має можливість убезпечити себе від негативних наслідків під час задоволення власних чи групових інтересів. Адже у наш час ще існує багато морально застарілих норм права, які не відповідають інтересам сучасної правової держави і громадянського суспільства, а також існує загроза порушення прав і свобод людини та громадянина шляхом прикриття демагогічних міркувань про демократію [3, с. 52-53].

На рівень правової культури усіх видів впливає правове виховання, основною мета якого є надання людині необхідних юридичних знань і навчити її поважати закони, і підзаконні акти та дотримуватись їх, тобто сформувати достатньо високий рівень правової культури, здатний значно зменшити кількість правопорушень.

Правове виховання тісно пов'язане з усіма видами соціального виховання – моральним, політичним, естетичним та ін. Ці види можна назвати «субправовими», тобто такими, що «прилягають до правового», «пов'язані з правовим», оскільки всі вони пов'язані з правовим вихованням.

Таким чином, сутністю правового виховання є формування правової настанови на узгодження прагнень і сподівань особи з інтересами та сподіваннями суспільства, тобто процес вироблення непохитних правових ідей та принципів у правосвідомості людей, формування правової культури.

На жаль в нашій державі спостерігається не досить високий рівень правової культури суб'єктів права. І проблема не в тому що суспільство не знає законів, а в тому, що вони з ними не рахуються. А така нерозвиненість у населення юридичних традицій переходить у відкрите правове зневаження, заперечення необхідності і цінності права.

З метою прискорити процесу підвищення рівня правової культури вважаю за доцільне використовувати один із видів правового виховання – правову просвіту.

Правова просвіта включає: викладання правових дисциплін; підготовку розповсюдження і популяризацію юридичних джерел; роз'яснення чинного законодавства; поширення правової інформації; державний контроль над ідеологічним змістом правової освіти. На сьогодні ми можемо бачити потребу у правовому вихованні людини, а особливо цього потребує молодь. Суспільство потребує підсилення цілеспрямованої діяльності держави щодо передачі юридичного досвіду, систематичного впливу на свідомість і поведінку людини з метою формування відповідних позитивних уявлень, поглядів, ціннісних орієнтацій, установок, що забезпечують додержання, виконання і використання юридичних норм. Для цього, без сумніву, необхідно переглянути програми правової освіти студентської молоді з урахуванням інтересів цієї соціально-демографічної групи, адже побудова дійсно демократичної, правової держави, проголошеної Конституцією України, зумовлює суттєве підвищення правової свідомості громадян, їх правової культури, дотримання ними вимог законодавства, а також послідовну реалізацію основних прав і свобод людини і громадянина.

Також важливу увагу слід приділяти розширенню таких заходів правової освіти як організація роботи спеціальних правових курсів, шкіл, семінарів. Важливу роль у правовому вихованні відіграють засоби масової інформації – газетна, журнальна стаття, кіно і телебачення, які можуть суттєво змінювати цикл соціальної активності правової свідомості та правової культури. Однак, більшості журналістських публікацій та сценаріїв фільмів не вистачає глибини та багатосторонності при дослідженні проблеми виховання почуття поваги до прав, свобод людей, роз'яснення нових юридичних видів соціалізації людини.

Найважливішим фактором, що безпосередньо й досить активно впливає на правову культуру людини, є культура правотворчості. Підґрунтям смислової позиції в даному разі є ставлення до вже готового, закріпленого у нормі права варіанта поведінки за співвідношенням «правильно – неправильно», «врегульоване – не врегульоване». Стосовно правової культури це означає, що зміст правової норми визначається правилом, яке вказує на те, що має існувати в дійсності. Тобто, те, що законодавець вводить в норму, те й існує як правова реальність. Насправді людині буває дуже складно самотійно визначити своє ставлення до варіанта поведінки, зафіксованого письмово вираженою нормою у співвідношенні з реальною дійсністю, оскільки норма права не завжди стає масштабом, завдяки якому дійсність оцінюється як правильна або неправильна, врегульована чи не врегульована [5, с. 116-132].

Усе наведене вище дає можливість зробити висновок про те, що на рівень правової культури особи, соціальної групи та суспільства в цілому впливає якість законодавства та стан виконання норм права особами, яких народ наділив владою для забезпечення прав і свобод людини та громадянина. Для суспільства важливо дати зрозуміти, що в нормативно-правових актах закріплюються основні правила, що окрім заборон та зобов'язань, містять норми, що захищають особу та інших суб'єктів права. Це можна зробити шляхом; розповсюдження правової інформації у засобах масової інформації; у загальноосвітніх школах посилити викладання правових дисциплін, які формують правову культуру у молодшого покоління; накладення цензури сцен кримінального життя у газетах, журналах та телебаченні; забезпечення ефективної роботи інститутів демократії та правоохоронних органів; посилення участі вчених-юристів у розробках проектів нормативно-правових актів та удосконалення їх змісту, програм боротьби зі злочинністю тощо.

Список використаних джерел:

1. Власенко В. П. Правова культура працівників міліції в сучасних умовах (аксіологічний аспект) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права ; історія політичних і правових учень» / В. П. Власенко. – К., 2013. – 20 с.
2. Кельман М.С. Загальна теорія права / М.С Кельман //: Підручник. – К.: Кондор, 2002. – 353 с.
3. Макаренко Л.О. До проблеми формування правової культури в Україні. / Л.О. Макаренко // Віче. – 2007. – № 18. – С. 52-53.
4. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: / О.Ф. Скакун // Підручник /пер. з російської – Х.: Консум, 2001 – С. 21-24.
5. Твердохліб Л.В. Виховання правової культури старшокласників // Творчість в технології виховання та навчання: Зб. наук. праць. Вип. 9. – Київ-Запоріжжя : Ін-т педагогіки і психології профосвіти, 1998. – С.116-132.
6. Теорія держави та права : навч. посіб. / [Є. В. Білозьоров, В. П. Власенко, О. Б. Горова, А.М. Завальний, Н. В. Заяць та ін.] ; з а з аг. р ед. С . Д. Гусарева, О. Д. Тихомирова. – К. : НАВС, Освіта України, 2017. – 320 с

**Старший науковий співробітник наукової лабораторії з
проблем кримінальної поліції НАВС к.ю.н., старший науковий
співробітник**

Крижна Валентина Володимирівна

ЗМІНИ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИХ ЗАСАД ДІЯЛЬНОСТІ МВС УРСР НАПРИКІНЦІ 80-х – ПОЧАТКУ 90-х рр. ХХ ст.

Міністерство внутрішніх справ є вкрай важливою складовою частиною державного механізму будь-якої країни. Тому розробці нових та удосконаленню діючих правових засад його організації й діяльності в суверенній Україні приділяється особлива увага.

Але слід зауважити, що при вдосконаленні організаційно-правових засад діяльності, структури МВС України необхідно обов'язково звертатися і до історичного досвіду. Це є необхідним для того, щоб на основі ретельного аналізу встановити можливість врахування у сучасній практиці тих позитивних надбань, які були напрацьовані у минулі роки.

У цьому сенсі корисним є дослідження досвіду щодо удосконалення правового забезпечення діяльності МВС Української РСР наприкінці 80-х – початку 90-х рр. минулого століття.

Цілком слушним та аргументованим є висновок науковців П. Михайленка та В. Довбні про те, що криміногенна обстановка в державі наприкінці 80-х років значно ускладнилася [1, с. 21]. Підтвердженням цього є численні статистичні дані про зростання злочинності. Наприклад, як зазначалося у наказі МВС УРСР “Про міри щодо посилення охорони громадського порядку та боротьби з правопорушеннями на вулицях та в інших громадських місцях міста Києва” № 53 від 5 квітня 1990 р., кількість злочинів, що були скоєні у Києві у першому кварталі 1990 р. порівняно з аналогічним періодом минулого року зросла на 69% [2, с. 389]. Зростав кримінальний професіоналізм, злочини ставали все більш жорстокими та зухвалими, поширювалась їхня корислива мотивація. Виникали нові види злочинної діяльності, серед яких поширились такі види протиправної діянь, як убивства на замовлення, торгівля людьми, зброєю, вибуховими речовинами, стратегічною сировиною тощо [1, с. 21].

Але українським правоохоронцям, незважаючи на всі складнощі, вдалося не тільки вистояти у цих складних умовах, а зміцнивши, розпочати наступ на злочинність. В умовах недостатнього фінансування і гострого кадрового дефіциту Міністерство внутрішніх справ України спромоглося вирішити основні завдання, які ставилися перед міліцією, і головне – зберегти стабільність оперативної обстановки в країні, не допустити розгортання